

var Sveriges skyld. Den finske historiker Erik Hornborg brændemærkede Norge og Sverige for at have nægtet allieret gennemmarch. Han fik tilslutning fra rigssvenske aktivister, der hånedes deres egen nation for passivitet og fejhed (s. 115).

De to første hovedafsnit er præget af en nøgtern og veldokumenteret fremstilling, men i det tredje er linien knap så konsekvent. SS forfalder til vidtløftige og springende betragtninger – eftertanker – som jeg ikke helt kan holde styr på. Jeg kan endda følge forfatteren i hans parallellisering fra Finland til Nordens andet grænseland – Danmark (s. 123). Men jeg har svært ved at godtage ræsonnementerne om Polen, de baltiske republikker og Ungarn (s. 118 ff.). For SS er Vinterkrigen historiens frihedskrig par excellence, og alt godt i verden siden 1940 har sin rod i dette postulat. Det bliver efter min mening ført ud i det absurde, når Frankrigs og USA.s nederlag i Vietnam samt Sovjetunionens retræte fra Afghanistan trækkes ind i billedet – ganske vist med modsat fortegn. David tilføjede Goliath nogle ydmygende slag, der svider den dag i dag (s. 130).

Forfatterens konklusion lyder: »I det forløbne halve århundredes perspektiv vandt Finland frihed for flere end sig selv«.

På den udmærkede bogs bagside står: »Det sidste ord er ikke sagt endnu i denne sag. Men bogen her underbygger det sidste ord, når det til sin tid kan udtales«.

Mon det tillige vil gælde forfatterens konklusion?

Henrik Bertelsen

Heléne Lööw: *Hakkorset och Wasakärven: En studie av nationalsocialismen i Sverige 1924-1950*. (Göteborg, 1990). 528 s.

Den svenske nazismes historie rummer ikke dramatiske elementer svarende til den danske og navnlig den norske under den tyske besættelse af disse lande. I den politiske udvikling kom de svenske nazister ikke til at spille nogen væsentlig rolle. Hidtil har der da også kun foreligget en enkelt undersøgelse af deres historie, Eric Wärenstams »Fascismen och nazismen i Sverige« fra 1970.

Heléne Lööw har anlagt sit disputatsarbejde som en uddybning, en revision og et supplement til Wärenstams ikke ubetinget vellykkede bog.

Det første er lykkedes bedst. Kapitlerne om organisationsforhold, propaganda og ideologi er præget af den flid og omhu, som er afhandlingens styrke, og også den tilføjede lokalundersøgelse af Göteborg og Bohus län er et værdifuldt bidrag til beskrivelsen af de svenske nazisters hverdag. Særlig interessant, fordi Göteborg var den skandinaviske storby, hvor nazisterne opnåede det største valgresultat, 5,7 % ved rigsdagsvalget i 1932.

Mindst vellykket er den kvantitative og sociologiske undersøgelse af de nazistiske partier. Her hævdes det, at de havde langt højere medlemstal, end før antaget. Men det er ikke begrundet på nogen overbevisende måde. Det virker umiddelbart påfaldende, at Birger Furugård i 1936 besluttede at opløse SNSP, hvis det virkelig stadig havde de 4600 medlemmer, der stod i dets kartotek, og sammenligningen med dette års valgresultat viser da også, at de formodede medlemmer i hvert fald ikke har stemt på partiet. I Malmöhus län fik det kun 98 stemmer, skønt det skulle have haft 13 afdelinger med tilsammen 672 medlemmer. Så man tør nok gå lidt længere end til at konstatere, at disse medlemmer »inte var specielt aktive«! Der er næppe tvivl om, at dette som andre medlemskartoteker har rummet alle, der på et eller andet tidspunkt har

stået i partiet. Til sammenligning rummede det danske DNSAPs kartotek i 1937 over 8.000 kort. Men partiet regnede selv kun med at have 2.700 medlemmer. Der er også en diskrepans mellem de 10.-12.000 medlemmer, der tillægges efterfølgeren, Lindholms NSAP/SSS, og dets valgresultater. Dets bedste valg gav ca. 20.000 stemmer, og da en organisationsprocent på 25 selv dengang var høj, må 5.000 nok anses for et maksimum, og måske har Ulf Lindström ret i at anslå det så lavt som 1.000. Heller ikke de sociologiske analyser i samme kapitel er særlig oplysende. Fordelingen på socialgrupper er ikke sammenlignet med den svenske befolkning som helhed, og den specielle svenske kategorisering gør tværnational sammenligning umulig.

Endelig afsluttes bogen med en gennemgang af det svenske sikkerhedspolitiske foranstaltninger, som især var vendt mod kommunisterne og ikke følger noget til billedet af den svenske nazisme.

Der spores i hele bogen et forsøg på at gøre emnet mere betydningsfuldt end det var. Det er beklageligt, fordi det leder uden om det i større sammenhæng mest interessante spørgsmål, som

stadig er, hvorfor nazismen trods tidlig organisering forblev en så usædvanligt svag faktor i svensk politik, også sammenlignet med de ret mislykkede bevægelser i Danmark og Norge. Hvor meget betød de interne stridigheder mellem nazistiske fraktioner? Ligger svaret i, at det politiske landskab i Sverige som helhed levede ringe plads for et nazistisk parti? Kunne nazisterne ikke konkurrere med det socialdemokratiske folkhemsideal? Eller med borgerlige partier, hvor f.eks. antisemitisme var acceptabel? Disse spørgsmål kunne naturligvis ikke besvares inden for arbejdets rammer. Men blot et bidrag hertil må desværre efterlyses.

Det mest interessante enkeltresultat i bogen er utvivlsomt konstateringen af, at det ikke nyttede de svenske nazister, at de i 1938 slettede betegnelsen nationalsocialistisk af partinavnet og erstattede hagekorset med Vasaernes symbol. Denne distancering fra det tyske forbillede vakte røre i partiet og gav ingen ny tilgang. Det var ikke det enkelte nationale parti, men Hitler-Tyskland, der i bevidstheden tegnede begrebet nazisme.

Henning Poulsen